De quan València era «massa catalana»

Autor: Quim Gibert
Data de publicació: 09-07-2025

Ressenya d'En Quim Gibert del llibre d'En Jordi Bilbeny «Carles I sense Censura».

Sant Vicent del Raspeig per San Vicente de la Barquera, Silla per Tordesillas, la Vila Joiosa per Villaviciosa, Sogorb per Segovia, Gandia per Chinchón, Alacant per Alcántara (o Alcalá, Almazán, Aranda, Arévalo); València per Valladolid (o Toledo, Sevilla, Palencia...). Es tracta de poblacions valencianes, incloses en rutes i estades reials de la primera meitat del XVI, que foren suplantades per topònims castellans. A més, tot d'una van fer eclosió viles espectrals (Mayoretto, Patina, Santorias). Ben mirat, no és tan estrany. Va ser una pràctica de la censura d'estat, segons detalla l'investigador Jordi Bilbeny (Arenys de Mar, 1961) a l'assaig Carles I sense censura. La restauració de la presència esborrada de l'Emperador i la cort imperial als regnes de Catalunya (Librooks, 2020): «Tota la documentació (de l'època) dels arxius castellans no són altra cosa que còpies de fets catalans».

L'autor d'aquest article, Quim Gibert.

En Bilbeny subscriu que Carles I, alhora Cèsar del Sacre Imperi Romanogermànic, considerava Catalunya el cap dels seus reialmes, opció que va originar a Castella episodis hostils envers la cancelleria: «Els monjos van ser un dels principals impulsors del rebuig (...). No només es rebutja el nou govern sinó que s'intenta crear un autèntic estat a l'ombra».

D'altra banda, En Pep Mayolas, prologuista de l'assaig, detalla que l'esplendor de València i d'altres ciutats del regne, fruit de la continuada presència reial i de les sovintejades convocatòries de Corts, va provocar, en sectors de l'aristocràcia valenciana, el temor de perdre aquest privilegi en favor de la pròspera Barcelona. Ras i curt: la ciutat comtal va esdevenir un perillós competidor per bona part de la noblesa valenciana. Tant per fer de València la seu reial permanent com el Cap i casal de les operacions imperials: «La defensa valenciana passaria a l'atac a través del desprestigi de la llengua i la condició catalanes, un desprestigi que va créixer fins a la intolerància i s'escampà per tota

la península». En aquest sentit, certs cortesans esbombaran que un raonament en valencià fi gaudeix d'una sonoritat i semblança amb el llatí, atès que la de València és una llengua gentil. En contrast amb la llengua suposadament antiquada i aspra del principat català, pròpia de gent de baixa estofa. Així s'origina un distanciament entre ambdós territoris que, segons En Mayolas, no seria mai un sentir majoritari del poble valencià: «El deep State, herència del Rei Catòlic, dominaria les clavegueres de l'Estat, amb la Santa Inquisició (...). Només es podria escapar fent apologia i exaltació de la castellanitat... fins que arribà al punt del paroxisme en què la mateixa València fou abandonada per massa catalana i hom va promoure la instal·lació definitiva de la cort anticatalana a Madrid».

La distingida València del XVI gaudirà, als afores de la ciutat, d'un palau reial emmurallat, residència dels monarques, vora un pont que travessava el Túria. L'extramurs disposava de jardins, coneguts com del Real, i de sèquies –la de Mestalla fou la més abundosa–. A més d'una mena de zoològic, amb lleons i óssos. Per descomptat, també hi havia fonts, planters, sínies, estanys, hortes, esplanades per a tornejos i jocs... Així com un hospital al darrera (i més enllà, l'accés per atansar-se al port marítim). Amb l'excusa que, durant la guerra del francès, els napoleònics no s'apropiessin del recinte palatí, el Palau Reial de València fou enderrocat, el 1810, per ordres de la cúpula militar espanyola. Per En Bilbeny, va ser la destrucció del majestuós poder polític i cultural valencià: «El símbol físic que podia posar en evidència que la història escrita de Castella era una mera invenció de la censura d'estat». També fou enrunat, el 1859, la Casa de la Ciutat, construcció gòtica del XIV, ubicada a la plaça de la Seu. L'autor de Carles I sense censura interpreta que la demolició s'explica perquè «feia que, en aquest espai arquitectònic, València s'assemblés tant a la plaça barcelonina de Sant Jaume». Alhora, fou esbandit de la capital valenciana el més mínim vincle amb Sant Jordi.

El captiveri de Francesc I de França per diferents presons de la Corona aragonesa, l'expansió catalana per la Mediterrània i Amèrica, la inexistència a Castella del ducat com a moneda (ni dels càrrecs de virrei, lloctinent, vicecanceller...), la deslocalització documental de Montserrat en favor de Guadalupe, la detenció arbitrària de diputats valencians per indicació del Tribunal del Sant Ofici, les Germanies/els Comuneros, l'origen del descobridor Ferran Cortès (fill de l'Extremadura aragonesa), substituït pel d'extremeny de l'actual comunitat autònoma espanyola, són dades a propòsit de les purgues de milers de llibres i altres tripijocs a fi i efecte de capgirar, de dalt a baix, la nostra història. Això explica que no sigui una mala idea submergir-se en la lectura de Carles I sense censura, que complementa Inquisició i Decadència. Orígens del genocidi lingüístic i cultural a la Catalunya del XVI (Librooks, 2018).

Quim Gibert

Coautor d'El despertar dels Països Catalans.